

Hvorfor bliver folk socialt udsatte?

Opsamling fra online minikonferencer i landspanelet og bruger- og praktikerpanelet d. 28. og 29. januar

Introduktion til opsamlingen og resume af møderne

D. 28. og 29. januar afholdte Rådet for Socialt Udsatte onlinemøder for hhv. landspanelet og bruger- og praktikerpanelet for sammen at pege på, hvad der gør, at folk kommer i en socialt udsat position. Panelerne så særligt på, hvad der skubber og ekskluderer hhv. i barn og ungdommen og i voksenlivet og alderdommen, og hvad der skal til for at forhindre og modhjelpe udsathed i de forskellige livsfaser og i overgangene imellem dem.

Debatterne på begge panelmøder viser klart, at der kan være mange forklaringer på, at mennesker ender i socialt udsatte positioner – og lige så mange forskellige ting, der gør, at de kan komme ud af udsatte positioner. Af særlige ting, der har betydning for, om man kommer i en social udsat position, var det alligevel særligt de gode og stabile relationer og mangel på samme, der blev fremhævet, sammen med det at føle sig ensom og uden for fællesskabet, og hvor stor betydning, det har, at der er nogen, der ser en og anderkender en for hvem, man er.

Begge paneler havde på møderne mulighed for at stemme på forskellige temaer, der var kommet frem igennem samtaler i mindre grupper. Nedenfor ses resultaterne af deres afstemninger og en beskrivelse af nogle af tematikkerne, der blev diskuteret på baggrund af gruppearbejderne. Møderne er et led i en proces, hvor Rådet vil sætte fokus på, hvad socialt udsathed er i det moderne samfund. Formålet er at sætte spot på, hvilke eksklusionsmekanismer, der gør sig gældende og ikke mindst, hvad en moderne socialpolitik skal kunne for at inkludere alle i samfundsfællesskabet.

Hvilke temaer lagde panelerne særligt vægt på?

Barndom og ungdom: Vigtigste temaer

Behovet for gode og stabile relationer blev i diskussionerne fremhævet som særligt afgørende i barn- og ungdommen. Svigt og manglende overskud i familien pga. fx psykiske lidelser eller problemer med afhængighed sammen med mobning og det at være anderledes som barn blev af mange særligt fremhævet som en kilde til udsathed, der kan føres over i voksenlivet.

Samtidig blev netop relationer til venner, lærere og pædagoger fremhævet som det, der gør, at man forbliver en del af fællesskabet og ikke ender i en socialt udsat position eller kommer i risiko for det. Fritids- og foreningslivet blev også fremhævet som fællesskaber og arenaer, der kan hjælpe til at forhindre eksklusion og risikoen for udsathed, hvis der er problemer i familien og/eller i skolen.

I **landspanelet** blev der peget på følgende omstændigheder, som mest afgørende for eksklusion og inklusion i barn- og ungdomslivet:

- 1 Manglende tidlig indsats
- 2 Misbrug i familien eller psykisk sygdom
- 3 Ikke at føle sig som en del af fællesskabet

I **bruger- og praktikerpanelet** blev der peget på følgende omstændigheder, som mest afgørende for eksklusion og inklusion i barn- og ungdomslivet:

- 1 Føle sig alene og marginaliseret
- 2 Sikre hjælp ved overgange fra barn til voksen
- 3 Mangel på stabile voksne man kan danne relation til

Voksenlivet og alderdom: Vigtigste temaer

I voksenlivet og alderdommen var der i panelernes diskussioner særligt fokus på betydningen af økonomi, fattigdom og arbejdsløshed ift. socialt udsathed. Fattigdom gør ondt og ekskluderer fra fællesskabet, og hvis man ikke har råd til fx tandlæge og til andre sundhedsproblemer, kan det være anledning til en dårlig spiral, der giver større udsathed. Men relationer spiller også en betydelig rolle. Arbejdsløshed og tab af ens arbejde kan gøre, at man mister relationer og netværk, og i alderdommen kan tab af relationer som fx ægtefæller og bekendte skabe ensomhed og isolation, som der er behov for fællesskaber til at modvirke.

I **landspanelet** blev der peget på følgende omstændigheder, som mest afgørende for eksklusion og inklusion i voksenliv og alderdom:

- 1 Overgangen fra barn- og ungdomsliv til voksenlivet
- 2 Ensomhed og tab af fællesskaber
- 3 Arbejdsløshed og dertilhørende pres og krav fra systemerne og samfundet

I **bruger- og praktikerpanelet** blev der peget på følgende omstændigheder, som mest afgørende for eksklusion og inklusion i voksenliv og alderdom:

- 1 Økonomi, ulighed og fattigdom
- 2 Symptombehandling, frem for bagvedliggende årsager og traumer
- 3 Stabilitet og hjælp i overgangen fra ungdom til voksenlivet

Nedenfor er en mere samlet liste over de mekanismer, der ekskluderer og inkluderer, som blev debatteret på mødet. Det skal påpeges, at de ovenstående temaer til afstemningen var et resultat af en hurtig behandling af de mange forskellige bud, der kom frem i mentimeter-øvelsen (online platform, hvor deltagerne på mødet kunne byde anonymt ind med inputs).

Hvordan bliver panelernes input taget med videre?

Ovenstående input fra panelerne danner fundament for Rådet for Socialt Udsattes videre arbejde. Spørgsmålet om gode relationer og mangel på samme har fyldt klart mest i debatterne i panelerne, hvor relationerne har spillet en nøglerolle i, om man bliver socialt udsat eller ej. Det spørgsmål vil indgå som et hovedtema med videre, når praktikere og forskere også skal forholde sig til det overordnede spørgsmål om, hvad der fører til udsathed i det moderne samfund. Derudover vil der blive plukket fra nogle af de centrale temaer, der kom frem ved panelmøderne. Nedenfor er listet en række af de vigtige temaer, der blev debatteret på panelmøderne.

1

Fattigdom

Fattigdom og ulighed blev i begge paneler bragt op som et vigtig kilde til eksklusion og til ulighed. I alle livsfaser har det stor betydning at være relativt fattig, og i de afstemninger, hvor temaet ikke lå i top tre, lå det lige under.

2

Fritidsliv og foreninger

I diskussionerne i panelerne blev betydningen af fællesskaber fremhævet igen og igen. Særligt hvis der er udfordringer i familielivet og i skolen eller arbejdslivet, kan fritidslivet og det at være en del af foreninger og andre fællesskaber have stor betydning. Her kan det boligsociale arbejde og ungdomsklubber også spille en vigtig rolle.

3

Stigmatisering

I begge paneler blev der lagt vægt på, at stigmatisering spiller en stor rolle ift. at få folk til at føle sig uden for samfundet. Sprogbrug spiller en stor rolle, og der er mangel på en generel accept og forståelse for socialt udsathed. Samfundets stigmatisering kan føre til, at folk vender stigmatiseringen indad og får sværere ved at søge hjælp.

4

Overgang fra barn til voksen

En af de klare topscorer i afstemningerne var overgangen fra barn- og ungdommen til voksenlivet. Teenageårene er sårbare ift. om man kommer ind i de rigtige fællesskaber, og for mange kan det være svært at få den rigtige hjælp i overgangen til voksenliv, da den understøttende hjælp i barndommen stopper når man fylder 18 år. Efterværns-mulighederne er ikke gode nok for dem, der har været anbragt, og for dem, der ikke har været anbragte men heller ikke har støtte hjemmefra, er der lidt eller ingen hjælp at hente hos myndighederne.

5

Arbejdsløshed og pres fra systemerne

I voksenlivet er arbejdet vigtigt. I diskussionerne i panelerne blev der særligt lagt vægt på, hvordan arbejdsløshed kan være en kilde til stigmatisering i samfundet og samtidig afføde et pres fra beskæftigelses-systemet, som kan have stor betydning for ens livsvilkår og trivsel. Systemerne mangler fokus på kompenserende støtte for dem, der ikke kan arbejde fuld tid.

6

Psykiatri

Problemer med psykiske lidelser og uopdagede diagnoser er en stor kilde til eksklusion fra samfundet. Det gælder både, hvis man selv er ramt, men også i høj grad hvis den nærmeste familie er. For børn er det en risikofaktor at vokse op i et hjem med psykiske lidelser. Samtidig kan uopdagede diagnoser i barndommen give problemer i skolen, og konsekvenserne kan følge en hele livet. Diagnoserne kan være en nødvendighed for at få den rette hjælp, men samtidig er det et problem, at det ikke er muligt at blive erklæret rask igen, hvilket fastholder mennesker, der tidligere har haft psykiske lidelser i en udsat position.

7

Digitalisering

Digitalisering var et mindre tema, der dog blev talt om som en væsentlig faktor. Digitaliseringen kan for unge virke som en erstatning for nødvendigt nærvær, og for voksne udsatte kan det virke ekskluderende, hvis de mangler digitale kompetencer og måske ikke ejer en smartphone eller computer. På den anden side er der også et potentiale ved, at folk kan indgå i digitale fællesskaber på de sociale medier. Det kan både være ift. mere politiske og praktiske interesser og hobbyer og kan være særligt givende for mennesker, der af den ene eller anden grund ikke kan komme ud.

8

Sorg og tab

Særligt i alderdommen kan tab af omgangskreds og sorg over en død ægtefælle være kilder til udsathed. Men i alle aldersgrupper udgør det at miste en risiko for ensomhed og eksklusion.

9

Uddannelse

Uddannelse var et stort tema, som også var oppe og vende i panelerne. Skolen kan være et sted for mobning, særligt af børn der bliver opfattet som anderledes fx pga. fysiske og psykiske handicap, sociale forhold i familien eller udseende. Hvis børn mistrives og ikke bliver set og får de indsatser, de har brug for, er det en årsag til eksklusion. Der er brug for, at klasselokalet bliver et rum, hvor der kan dannes fællesskaber. For nogle er det også et problem, at der ikke er tilstrækkeligt med specialiserede tilbud. Hvis man ikke lykkes med at få færdiggjort en uddannelse, kan det være svært senere at finde et job, og normerne om uddannelse på fuld tid kan for nogen være svære at overholde og lede til, at man ikke får færdiggjort uddannelsen.

10

Nulfejlskultur

Mange føler et forventningspres fra samfundet og i familien. Perfektheds- eller nulfejlskultur kan gøre, at folk bliver så bange for at fejle, at de ikke prøver, men i stedet bliver mere ekskluderede

11

Svigt, misbrug og vold i barndommen

Traumer i barndommen fylder hele livet. Hvis man har oplevet svigt og vold som barn, og man ikke får den nødvendige hjælp til at bearbejde det, kan man føle sig ekskluderet hele livet. For nogle kan det resultere i et problematisk brug af rusmidler. Det er vigtigt, at der bliver set på konsekvenserne af traumer fra barndommen, og at flere udsatte og/eller dysfunktionelle familier kan få en samlet indsats for hele familien.

12

Kriminalisering

Hvis man kommer i fængsel, er det en kilde til eksklusion, som det kan være svært at komme tilbage fra. Det at blive kriminaliseret i ens hverdag for fx brug af stoffer kan få en længere væk fra fællesskabet.

13

Helbred og ulige adgang til sundhed

Dårligt helbred kan være en kilde til eksklusion. Det er svært at deltage, når man er syg og i smerter. Samtidig oplever socialt udsatte ulighed i deres muligheder for sundhedsbehandling.

14

Manglende forståelse fra myndighederne

For mange kan det være en selvstændig kilde til at blive ekskluderet, når man ikke forstår, hvorfor myndighederne behandler en, som de gør, og at man føler, at man ikke bliver mødt med udgangspunkt i ens egne ønsker for livet. Når en anmodning om hjælp fra kommunen fører til, at man bliver sendt rundt og rundt mellem myndighederne, skaber det forvirring og uklarhed.

15

Hjemløshed

Hjemløshed og det ikke at kunne få et permanent sted at bo og mangel på billige boliger var også et gennemgående tema på panelmøderne. Der er brug for både bofællesskaber, for støtte i overgangen til egen bolig og for flere billige boliger.

